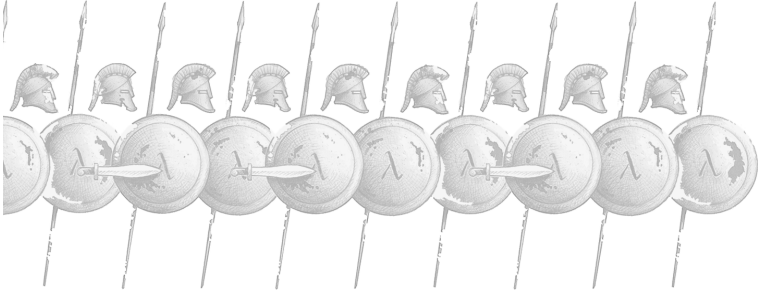

ATEŞ GEÇİTLERİ

TERMOPILAI SAVAŞI'NIN
DESTANSI ROMANI

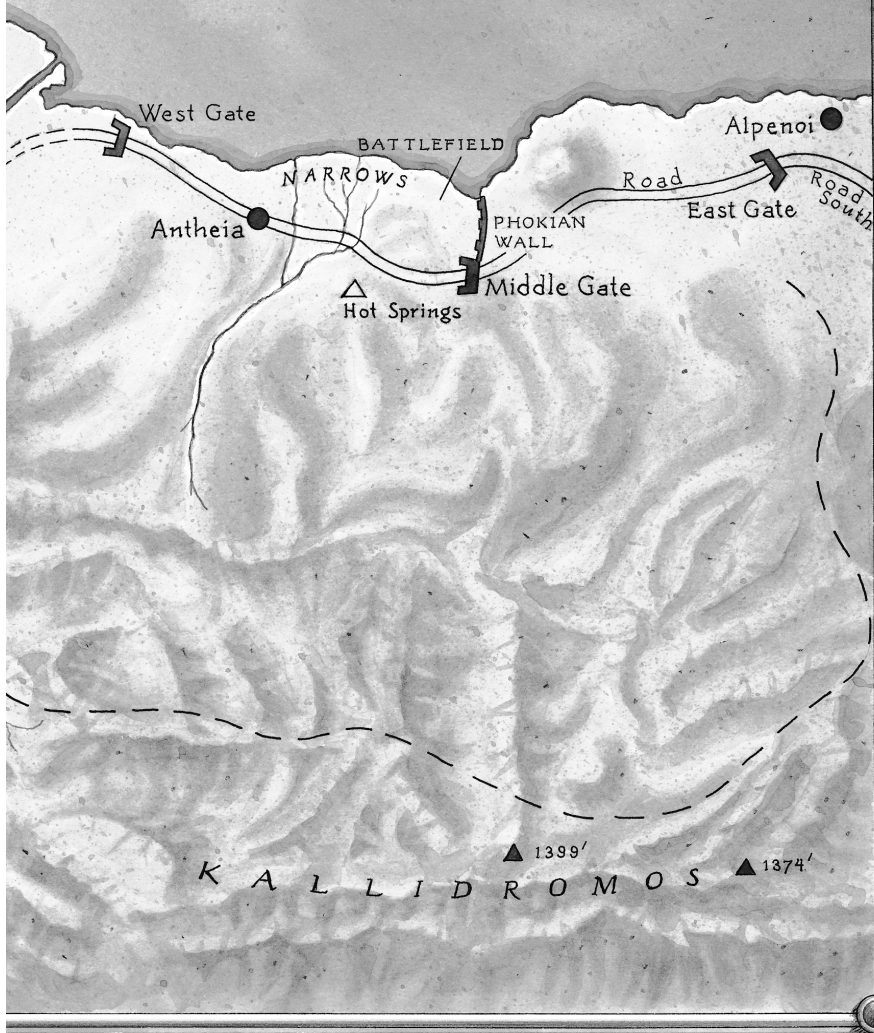

STEVEN PRESSFIELD

ÇEVİREN:
SİNEM SANCAKTAROĞLU

Bilge
Kültür • Sanat

M a l i a n G u l f

TARİH NOTU

M.Ö. 480 yılında Kral Kserkses emrindeki, Herodot'un belirttiği-ne göre, iki milyon askerden oluşan Pers İmparatorluk orduları Hellespontos'u geçerek, Yunan'ı istila etmek üzere yola çıktılar.

Çaresiz kalan Spartalılar, bir oyalama taktiği olarak Termopilai Geçidi'ne üç yüz seçilmiş asker gönderdiler. Burada, dağlarla deniz arasındaki geçitler o kadar dardı ki, Pers kuvvetlerinin en azından bir kısmının etkisiz kalacağını umuyorlardı.

Canlarını feda etmeye hazır seçkin bir kuvvet birkaç gün de olsa istilacı milyonları durdurabilirdi.

Üç yüz Spartalı ve müttefikleri, istilacılara yedi gün boyunca karşı koyabildi. Sonunda yenildikleri ana kadar, silahları parçalanıp tükendiğinde bile (Herodot'un kayıtlarında belirttiği gibi) "elleri ve dişleriyle" savaştılar.

Spartalılar ve Thespiyalı müttefikleri, kanlarının son damlasına kadar savaşmışlardır; kendi canlarını feda ederek gösterdikleri bu cesaret sayesinde Yunanlılar bir araya gelerek; o güz ve o bahar, Persleri, Salamis ve Plataiai'de mağlup ederek, Batı'da yeni yeni filizlenmekte olan demokrasi ve bağımsızlık kavramlarını henüz beşikteyken yok olmaktan kurtarmışlardır.

Bugün Termopilai'de iki anıt kalmıştır. Bunlardan yeni olanı, orada şehit düşen kralın onuruna Leonidas Anıtı adını taşır. Üzerindeki yazıtta, Kserkses'in Spartalılarından silahlarını bırakmalarını istemesi üzerine kralın verdiği yanıt kazılıdır. Leonidas'ın yanıtı iki sözcükten oluşur: Molon labe. "Gel ve bunları kendin al."

İkinci anıt, eski olanı, Şair Simonides'in sözlerini taşır. Bu dizeler tüm savaş yazıtlarının en ünlüsüdür:

*Yoldan geçen yabancı, git Spartalılara de ki;
burada onlara hep sadık kalan bizler yatmaktayız.*

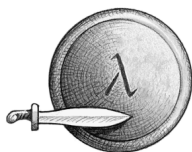
Tüm Spartalı ve Thespialı askerler kahramanca savaşmışlarsa da, hepsinin en cesuru olarak Spartalı Dienekes gösterilir. Söylentiye göre, savaşın arifesinde bir Trakya yerlisi ona Pers okçularının ne kadar kalabalık olduklarını anlatmak için, attıkları okların güneşin yüzünü örttüğünü söylemiştir. Dienekes buna yanıt olarak gülmüş ve “İyi. Öyleyse biz de gölgede savaşırız,” demiştir.

TARİHLER, HERODOT

Tilki çok oyunlar bilir;
Kirpi ise yalnızca bir oyun bilir, ama o da en iyisidir.

ARCHILOCHUS

KİTAP
BİR

KSERKSES

MAJESTELERİNİN EMRİYLE - Darius'un oğlu Kserkses, Pers ve Medya'nın Büyük Kralı, Kralların Kralı; Libya, Mısır, Arabistan, Habeşistan, Babil, Kalde, Fenike, Elam, Suriye, Asur topraklarının ve Filistin halklarının Kralı; İyonya, Lidya, Frigya, Ermenistan, Klikya, Kapadokya, Trakya, Makedonya ve Trans Kafkas, Kıbrıs, Rodos, Samos, Kios, Lesbos ve Ege Adalarının Hükümdarı; Partya, Baktria, Kaspia, Susiyana, Paflagonia ve Hindistan'ın Mutlak Hâkimi; güneşin battığı yerden doğduğu yere kadar tüm insanların Efendisi; en Kutsal, en Saygıdeğer, Yüce, Yenilmez ve Dürüst; Tanrı Ahura Mazda'nın kutsadığı, ölümlülerin en güçlüsü... Artabazos'un oğlu, tarihçisi Gobartes'in kayıtlarına göre zat-ı şahaneleri şöyle buyuruyordu:

Majestelerinin orduları Termopilai Geçidi'nde Peloponnes kuvvetlerine, Spartalıları ve onların müttefiklerine karşı muhteşem bir zafer kazanmıştı. Bu büyük zaferin onuruna anıtlar dikilmişti. Ancak Majesteleri, Tanrı'nın kendisine bahsettiği bilgelikle bunlarla yetinmek istemedi. Düşmanın savaşta kendi askerlerine uyguladığı etkili piyade taktiklerini öğrenmek istiyordu. Hiçbir yasa ve hizmet zorunluluğu olmadan, dayanılmaz acılara ve ölüme göğüs gererek, yerlerini terk etmeden, son nefeslerine kadar savaşan bu insanlar hakkında her şeyi bilmeliydi.

Majestelerinin bütün bu bilgilerin yok olmasından duyduğu üzüntüyü belirtmesi üzerine, Tanrı Ahura Mazda işe el koydu. Hellenlerden (Yunanlılar kendilerine bu adı veriyorlardı) hayatta kalan biri bulunmuştu. Ağır yaralanarak savaş arabalarının, insan ve hayvan cesetlerinin altında sıkışıp kaldığı için kimse

onu görmemişti. Majestelerinin cerrahları derhâl çağırıldı ve canları pahasına esirin hayatını kurtarmaları emredildi. Tanrı, Majestelerinin bu isteğini yerine getirdi: Yunanlı, geceyi ve ertesi sabahı sağ olarak geçirdi. On gün içinde konuşmaya ve bilinci yerine gelmeye başlamıştı. Henüz sedyeden kalkamıyor, Kraliyet cerrahlarının gözetimi altında tutuluyordu. Ama sonunda konuşmaya başladı ve bunun için de büyük bir istek gösterdi.

Esiri gözaltında tutan subaylar onun silahlarında ve giysilerinde pek çok farklılıklar gördüler. Adamın miğferi geleneksel Sparta biçiminde değildi; miğferinin altında alıslmış keçe külahı değil, Lakonyalıların köle sınıfının, helotların* giydiği köpek derisinden bir kep vardı. Buna karşılık, Majestelerinin subaylarının anlayamadıkları bir konu da esirin kalkanının ve zırhının değerli Hibernia kobaltıyla işlenmiş ve iyi cins bronzdan yapılmış olmasıydı. Miğferinde ise bir Spartalı subayın çapraz arması vardı.

Başlangıçta adamın konuşma biçimi, felsefi ve edebî bir karışım gösteriyordu. Bu da onun Hellenlerin destanları hakkında bilgili olduğunu kanıtlıyordu. Ancak aynı zamanda, Majestelerinin çevirmenlerinin bile anlamakta zorluk çektikleri, çok kaba, çok bayağı ve argo deyimler de kullanıyordu. Yunanlı bunların çevirisini kendisinin yapabileceğini önerdi. Bunu yaparken, Hellas ötesine yaptığı deniz yolculuklarında öğrendiğini söylediği Aramaik ve Pers dillerinden alınmış çok kaba terimler kullanıyordu. Ben, Majestelerinin tarihçisi olarak kendilerinin bu çirkin ve müstehcen sözleri duymaması için, bunları kesip çıkartmak istediysem de Majesteleri, Tanrı'nın verdiği bilgelikle hizmetkârına adamın söylediklerinin tam anlamını koruyabilmek için her türlü sözcük ve deymi kullanmasını emretti. Dilerim Majesteleri verdiği emri hatırlar ve aşağıda anlatılanlarda her uygar dinleyiciyi utandırabilecek olan kısımlar için ben hizmetkârının suçu olmadığını kabul eder.

Ululu'nun on altıncı günü, Majestelerinin tahta çıkışının beşinci yılında tamamlanarak teslim edilmiştir.

* helot: Spartalı köle.

BİR

Tashritu'nun üçüncü gününde, Majestelerinin tahta çıkışının beşinci yılında, İmparatorluk ordusu Orta Yunan'a kadar hiçbir engelle karşılaşmadan ilerlemiş, Parnasus Dağı'nın doğu yamacına kamp kurmuştu. Buradaki su kaynaklarını, daha önce Asya'dan yapılan yürüyüşte de olduğu gibi, askerler ve atlar, içerek bitirip kurutmuşlardı.

Aşağıda anlatılan ilk görüşme Majestelerinin seferberlik çadırında, gün batımından üç saat sonra, akşam yemeği yenip saray sorunları konuşulduktan sonra yapıldı. Mareşaller, danışmanlar ve muhafızların toplanmasıyla nöbetçi subaylara Yunanlıyı getirmeleri emredildi. Esir bir sedye üzerinde, Majestelerini tanıması için gözleri bağlı olarak getirildi. Büyücüler Majestelerinin huzurunda konuşabilmesi için sihirli sözler söyleyerek onu kötü ruhlardan arındırdılar. Doğrudan Krala doğru konuşmaması, Majestelerinin sol tarafında yer alan Ölümsüzler adı verilen muhafızlara hitap etmesi söylendi.

Ölümsüzlerin komutanı Orontes, Yunanlıdan kendisini tanımasını istedi. Esir, Akarmania'da bir şehir olan Astakos'lu Skamandridas'ın oğlu Kseones olduğunu söyledi. Kseones denen adam önce, Majestelerine kendisini bağışladığı için minnettarlığını bildirmek ve kraliyet cerrahıyla yardımcılarının göstermiş oldukları ustalığı övmek ve teşekkür etmek istediğini söyledi. Yattığı yerden zorlukla konuşuyordu. Ciğerlerinde ve boğazındaki yaralar nefes almasını zorlaştırıyor, onu hâlsiz düşürüyordu. Pers geleneklerine göre konuşmayı bilmediğini, ne yazık ki, öyküsünü şiirsel dille anlatamayacağını söyledi. Ayrıca öyküsü generaller ve krallar hakkında da değildi, çünkü o hiçbir zaman

büyük adamların politik oyunlarına tanık olacak bir konumda bulunmamıştı. O her şeyi yalnızca kendi yaşadığı ve gördüğü gibi, bir ağır piyade eri, savaşta hizmet etmiş bir genç gibi anlatabilirdi. Majesteleri onun sıradan askerler, kendi deyimiyle “sıradaki insanlar” hakkındaki öykülerini pek de ilginç bulmayabilirdi.

Majesteleri, Ölümsüzlerin komutanı Orontes aracılığıyla, aksine en çok dinlemek istediği öykülerin bunlar olduğunu bildirdi. Büyüklerin entrikaları hakkında yeterli bilgisi bulunduğunu, asıl duymak istediğinin bu, yani “piyadenin öyküsü” olduğunu söyledi.

Üç günde, Majestelerinin gözleri önünde, onun en cesur savaşçılarından en az yirmi binini katleden bu Spartalılar nasıl insanlardı? Bu düşmanlar kimlerdi de, söylenene göre öldürülen her bir askerlerine karşılık on, hatta yirmi düşman askerini ölüme gönderiyorlardı? Erkek olarak neye benziyorlardı? Kimleri seviyorlardı? Nelere gülerlerdi? Majesteleri onların da her insan gibi ölümden korktuklarını biliyordu. Nasıl bir felsefeye sahiptiler? Özellikle onları birey olarak hissetmek savaş alanında yukarılardan gördüğü o kana bulanmış miğferlerinin içindeki saklı kimliklerini öğrenmek istiyordu.

Esir bağlı gözleriyle eğilerek selam verdi ve Tanrılarına şükretti. Majestelerinin duymak istedikleri tam olarak onun anlatabileceği, anlatmayı en çok istediği şeylerdi.

Bu, ister istemez, kendisinin ve tanıdığı olduğu savaşçıların öyküsü olacaktı. Majesteleri buna sabır gösterecek miydi? Ayrıca anlattıkları yalnızca savaş hakkında olmayacak, daha önceki zamanlardan başlayacaktı. Majestelerinin Termopilai’de gördüğü savaşçıların yaşamları ve yaptıkları ancak bu ışık altında ve bu açıdan bakıldığında bir anlam ve önem kazanacaktı.

Majesteleri, mareşalleri, generalleri ve danışmanları tatmin olmuşlardı. Yunanlıya bir kâse şarap ve bal verildi ve öyküsüne nereden ve nasıl uygun görürse başlaması istendi. Kseones sedyesinde bir kere eğilerek selam verdi ve başladı:

Ölümün nasıl bir duygu olduğunu her zaman merak etmişimdir. Bizlerin, Sparta ağır piyadesi karşısında kum torbaları gibi kullanıldığımız bir egzersiz vardı. Buna “Meşe” adı verilirdi. Çünkü yüksek rütbeli Spartalıların yaz kış açık hava talimi yaptıkları Otona vadisinin kenarındaki meşelerin hemen yanında yapılırdı. Boyumuz yüksekliğinde dallardan yapılmış kalkanları siper alarak diziliyorduk, onlar da savaş düzeni alarak, düzlükte, önce yürüyerek sonra da hızla koşarak ilerliyor ve bizi vuruyorlardı. Kalkanlarının darbelerinin yarattığı şok nefesimizi kesmek içindi, kesiyordu da. Sanki bir dağ tarafından vuruluyorduk. Dizlerimiz, ne kadar güçlü dursak da, depreme uğramış fidanlar gibi bükülüyor, o anda bütün cesaretimiz yüreğimizden kopuyor, tarlayı süren çiftçinin yolu üstündeki kuru saplar gibi yerimizden sökülüp atılıyorduk.

İşte ölmek böyle bir duyguydu. Beni Termopilai’de öldüren silah bir Mısır piyade mızrağı idi. Göğüs kafesimin altına, kaburgalarıma saplanmıştı. Fakat hissettiğim beklenenden çok başkaydı. Sanki mızrak delmemiş, çarpmıştı. İşte meşelerin altında biz böyle hissetmiştik. Ölülerin ilgisiz olduğunu, hayata genel bir bilgelikle baktıklarını sanırdım. Fakat yaşadıklarım bunun tam tersini doğruladı. Duygu üstün geliyordu. Sanki duygudan başka hiçbir şey kalmamış gibiydi. Kalbim, hayattayken hiç olmadığı gibi kırılıyor, ağrıyordu. Kaybettiklerimin derin acısı beni sarıyordu. Karımı, çocuklarımı, âşık olduğum sevgili kuze-nim Diomache’yi görüyordum. Babam Skamandridas’ı, annem Eunike’yi, Bruksieus’u, Dekton’u ve “İntihar”ı, Majestelerine hiçbir şey ifade etmeyen, fakat benim için yaşamdan daha değerli, hatta ben ölürken daha da değer kazanan adları...

Onlar uçup uzaklara gittiler. Ben de onlardan ayrılıp uzaklara uçtum.

Benimle şehit düşmüş olan silah arkadaşlarımla farkındaydım. Şimdi onlarla, hayattayken hiç olmadığı kadar çok, yüzlerce bağım vardı. Anlatılmaz bir rahatlık hissettim ve farkına vardım ki, ben ölümden daha çok onlardan ayrılmaktan korkmuştum. Savaşta sağ kalanların duydukları o derin acıyı,

ON SEKİZ

Majesteleri, onun diline çevirip önüne koyduğum, Yunanlı Kseones'in anlattıklarını büyük bir ilgiyle okuyordu. Pers orduları bu tarihte, Attika'nın içlerine kadar ilerlemiş, Atina'nın kuzeybatısından iki saatlik yürüyüş uzaklığında olan, Hellenlerin Üç Kavşaklı yol dedikleri yerde kamp kurmuşlardı. Orada Majesteleri tanrı Ahura Mazda'ya kurban kesti ve İmparatorluk kuvvetlerinin önde gelenlerine nişanlar dağıttı. Majesteleri ordunun ve deniz kuvvetlerinin işleriyle öylesine meşguldü ki, son birkaç gündür mahkûm Kseones'i huzuruna çağırıp öyküsünün devamını kendi ağzından dinleyememişti. Fakat boş zamanlarında tarihçisinin kendisine çevrilmiş olarak getirdiği öyküyü izlemişti.

Gerçekte Majesteleri son birkaç gecedir kendini pek iyi hissetmiyordu. İyi uyuyamıyordu. Kraliyet cerrahı çağrıldı, çünkü Majesteleri tuhaf düşler görüyordu. Bu düşleri büyüücülere ve en güvendiği danışmanlarına anlatıyor, bunlardan başka kimseye de söz etmiyordu: Ölümsüzlerin komutanı, Termopilai kahramanı General Hydarnes; Majestelerinin kara ordularının komutanı Mareşal Mardonius; eski Sparta kralı ve şimdi konuk dostu Demaratos ve aklını ve zekâsını konseydekilerin hepsinden üstün tuttuğu Halikarnossus kraliçesi kadın savaşçı Artemisia.

Bu kâbusların nedeni, Majestelerinin itiraf ettiğine göre, Sıcak Geçitlerdeki zaferden sonra Spartalı Leonidas'ın cesedine yapılan saygısızlıktan duyduğu pişmanlıkmuş. Majesteleri ne de olsa bir kral olan bu savaşçının cesedine yapılanlardan duyduğu üzüntüyü yeniden belirtti.

General Mardonius, Kraldan, bu suçun bağışlanması için Majestelerinin pek çok dinî ayin yaptırdığını anımsatmasını rica

etti. Ayrıca Majesteleri bu olayda suçu olan herkesin, kendi oğlu Rheodones de dâhil olmak üzere, öldürülmelerini emretmemiş miydi? Başka ne yapılabilirdi? Bütün bunlara karşın Majesteleri uyuklarının huzursuz, rahatsız olduğunu söylüyordu. Majesteleri, belki, büyüler sayesinde, trans seanslarıyla, bu Leonidas'ın ruhuya-la tanışıp, birer kadeh şarap içebileceklerini umuyordu.

Uzunca bir sessizlik oldu. Sonra General Hydarnes "Bu rahatsızlık, Majestelerinin aklını karıştırmış olmalı. Majestelerinden rica ederim, bu şekilde konuşmasınlar."

Majesteleri "Evet, evet her zamanki gibi haklısın dostum," diye yanıt verdi.

Komutanlar dikkatlerini askerî ve diplomatik sorunlara verdiler. Perslerin piyade ve atlılardan oluşan elli bin kişilik taarruz kuvveti, Atina'ya girmiş ve şehri zapt etmişti. Atinalılar yanlarına yalnızca taşıyabilecekleri eşyalarını alarak şehri tamamen terk etmişlerdi. Deniz yoluyla Troezen Boğazı'nı geçerek Salamis Adası'na gitmişlerdi. Orada göçmen olarak yaşıyor, yaktıkları ateşlerin başında toplanarak başlarına gelenlere ağlıyorlardı.

Şehir hiç direnmemişti. Yalnızca küçük bir grup fanatik Yüksek Şehri, Akropolis'i işgal etmişlerdi. Eskiden burası tahta bir çit ile çevrilmişti. Bu çılgın insanlar kendilerini buraya kapatmış, umutlarını Apollo'nun kehanetine bağlamışlardı.

"... size yalnız tahta duvar yardım edecektir."

Bu zavallılar kraliyet okçuları tarafından kolayca fark edildi ve tümüyle katledildi. Mardonius "Kehanet işte bu kadar," diyordu. İmparatorluğun açık karargâhlarındaki ateşler şimdi Atina'nın Akropolis'i üzerinde yanıyordu. Yarın Majesteleri, kendisi şehre gidecekti. Bütün Hellen tanrılarına ait tapınakların ve kutsal yerlerin temelden yıkılması ve geri kalan tüm şehrin ateşe verilmesi planları yapıyordu. Dumanları ve alevleri, şimdi Salamis'in tepelerine sığınan Atinalılar görebileceklerdi. Gözcü teğmen böyle söylüyordu, "Dünyalarının yok oluşunu ön sırada-ki koltuklardan seyredecekler," diye gülüyordu.

Vakit epey geç olmuştu. Majestelerinin yorulduğu açıkça anlaşılıyordu. Bunu gören büyücüler artık geceyi bitirmek zamanı geldiğini bildirdiler. Herkes yerinden kalkıp Kral'ın önünde eğilerek çekilmeye başladı. Majesteleri elinin hafif bir hareketiyle General Mardonius ve Artemisia'ya kalmalarını işaret etti. Majesteleri tarihçisinin de kalıp gelişmeleri not etmesini istedi. Açıkça görüliüyordu ki, Majestelerinin rahatı kaçmıştı.

Çadırda, en yakın iki sırdaşı ile kaldığında, onlara bir düşünü anlattı.

"Sonsuzluğa uzanan bir savaş meydanındaydım. Cesetler her tarafa dağılmıştı. Ortalık zafer çığlıkları ile çınılıyordu; generaller ve askerler övünerek dolaşıyorlardı. Birden, Termopilai'de olduğu gibi Leonidas'ın kafası kopmuş, bir demir kazığa geçirilmiş cesedini gördüm, bedeni zafer göstergesi olarak alanın ortasında bir ağaç gövdesine çivilenmişti. Utanç ve keder içinde kaldım. Ağaca doğru koşarak adamlarıma onu aşağı indirmele-ri için bağırdım. Düşümde, sanki, Kral'ın başını yeniden yerine yerleştirebilirsem, her şey düzelecekti. Canlanacak, hatta bana dostça davranacaktı. Bunun olmasını çok istiyordum. Başın takılı olduğu kazığa uzandım..."

"Ve baş, Majestelerinin kendi başıydı," diyerek Artemisia araya girdi.

Majesteleri "Düş bu kadar belirgin mi?" diye sordu.

Kadın savaşı kesin bir tavırla "Bu hiçbir anlama gelmez," dedi ve konuyu önemsemeyerek Majestelerinden bunu hemen aklından çıkarmasını istedi. "Bu yalnızca Majestelerinin, bir kral olarak, kendi de dâhil olmak üzere, bütün kralların ölümlü olduğunun bilincinde olmasıdır. Bu bilgeliktir. Yüce Cryus'un kendi de, Lidya Kralı Croesus'un hayatını bağışladığında böyle söylemişti."

Majesteleri Artemisia'nın sözlerini uzun uzun düşündü. Onlardan kendisini ikna etmelerini istiyordu, ama görüliüyordu ki, endişesini gidermekte başarılı olamamışlardı.

Şimdi de General Mardonius konuştu. "Zafer sizindir Majesteleri, bunu sizden hiçbir şey alamaz. Yarın Atina'yı ateşe vereceğiz. Bu babanız Darius'un hedefiydi ve tabii ki sizin de.

Bu nedenle bu muhteşem orduyu ve donanmayı oluşturdunuz. Bu kadar zaman çalışıp çabaladınız. Engelleri aştınız. Sevinin, Efendim! Bütün Yunanistan ayağınızın altında. Spartalıları yendiniz, krallarını öldürdünüz. Atinalıları sığırlar gibi önünüze kattınız. Tapınaklarını, topraklarını, bütün mallarını terk ettirdiniz. Yunan'ın gırtlığına ayağınızla bastınız. Siz muzaffer-siniz, efendim!"

Majestelerinin kazandığı zafer öylesine kusursuzdu ki, Mardonius, Kral'a artık burada, dünyanın öbür ucunda, bir saat daha kalmasına gerek olmadığını söylüyordu. "Kirli işleri bana bırakın, Majesteleri. Siz gemiye binip Susa'ya eve gidiniz, halkınızın sevgisini, saygısını kabul ediniz. Bu Hellen belası yüzünden uzun zamandır ihmal edilen İmparatorluğun acil sorunlarıyla ilgileniniz. Ordunuzun sizin adınıza yaptıklarını, siz yapmış sayılırsınız."

Savaşçı Artemisia "Ya Peloponnes?" diyerek araya girdi. Yunan'ın güney yarımadasından söz ediyordu. Orası tüm memlekette bastırılmayan tek yerdi. "Ya onu ne yapacaksın, Mardonius?"

General "Pelopennes bir keçi otlağıdır," diye yanıtladı, "Kaya-lık ve koyun gübresi dolu bir çöl. Yağmaya değer bir zenginliği, çöp taşıyan birkaç tekneyi bile barındıracak bir limanı yoktur."

"Sparta hariç."

Mardonius öfkeyle "Sparta mı?" dedi. "Sparta bir köydür. Kokuşmuş yerin tümü Majestelerinin Persepolis'te gezindiği bahçeye sığar da, daha da yer artar. Kırılık bir kasaba, bir taş yığını. Orada ne bir tapınak ne de altın vardır. Pırasa ile soğandan başka şey yetişmez; toprağı da öyle zayıftır ki, bir tekmeyle altüst olur."

Leydi Artemisia "Orada Spartalılar var," diye konuştu.

"Ezdiğimiz Spartalıları. Kralları Majestelerinin askerleri tarafından öldürülen Spartalıları," diye yanıt verdi Mardonius.

"Üç yüzünü öldürdük. Bunu yapmak için iki milyon adamımızı yitirdik."

Bu sözler Mardonius'u öyle öfkelenlendirmişti ki, neredeyse yerinden kalkıp Artemisia'ya saldıracaktı. Majestelerinin

“Dostlarım, dostlarım,” diyen yatıştırıcı sesi, bu bir anlık karışıklığı önledi. “Burada görüşmek üzere bulunuyoruz, birbirimizle çocuklar gibi kavga etmek için değil.”

Leydinin öfkesi hâlâ yatışmamıştı. “O bacaklarının arasındaki nedir Mardonius? Bir havuç mu? Hayaları bezelye kadar olan bir erkek gibi konuşuyorsun.”

Öfkesini kontrol altına alarak, kararlılıkla ve net olarak doğrudan Mardonius’a seslendi, “Majestelerinin kuvvetleri, Sparta ordusuyla karşılaşmak, onu yenmek bir yana dursun, daha onu görmediler bile. O şimdi Peloponnes’te sapa sağlam duruyor ve kuşkusuz büyük bir gayretle savaş hazırlıklarını tamamlıyor. Evet, Spartalı bir kral öldürdük. Ama sizin de bildiğiniz gibi, onların iki kralı vardır; şu anda Leotychides hüküm sürmektedir ve Leonidas’ın oğlu Pleistarchus; orduya kumanda edecek olan amcası ve naibi Pausanias biliyorum ki, cesaret ve akıllılıkla Leonidas’tan hiç aşağı değildir. Bu yüzden bir kral kaybetmiş olmak onlar için bir şey ifade etmez, yalnızca kararlılıklarını artırır ve onun yiğitliğine erişmek için harikalar yaratmaya uğraşırlar. Onların sayısını düşün. Yalnız Spartalı Soylular sekiz bin ağır piyade yapar. Yüksek rütbeli subaylarla perioikoi’yi* ilave edince sayı beş misline çıkar. Kölelerini silahlandırırlarsa -ki kesinlikle yapacaklardır- toplam, kırk bin daha artar. Bu harmanın içine Korintlileri, Tegealıları, Elealıları, Mantinealıları, Plataealıları ve Megarianları ve Argiveleri koy, çünkü bunlar eğer hâlâ katılmadıysa bile buna zorlanacaklardır. Canlarına okuduğumuz ve yürekleri intikam ateşiyle dolu Atinalıları da unutmamalı.”

Mardonius “Atinalılar artık kül oldu,” diye söze karıştı. “Yarın gün batmadan şehirleri de öyle olacak.”

Majesteleri kararsızdı. Generalin ihtiyatlı önerileriyle, savaşçı kadının hırsı arasında kalmıştı. Artemisia’ya dönerek “Söyleyin, Leydim, Mardonius haklı mı? Sırtımı rahatça yaslayıp eve gitmeli miyim?”

* perioikoi: Sparta’nın dışındaki bağlaşıklık şehirlerdeki “komşular” veya “dışında ikamet edenler”; özerk statüsü vardır; ancak Spartalıları “onları nereye gönderirse” oraya gitmeleri gerekir.